Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

«Українська мова. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти

(автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В.,

Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Українська мова» забезпечує реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання мовно-літературної галузі.

Метою навчання української мови в школі є формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатої мовної особистості.

Завдання навчального предмета: навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови; виховати свідоме прагнення до вивчення української мови; сформувати духовний світ учнів, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири; розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування свого життя.

Цю модельну навчальну програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, вона відповідає меті й ідейним засадам цього документа та реалізує результати, окреслені в ньому. Крім того, враховано положення Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235.

Ця модельна навчальна програма:

ґрунтується на засадах цінностей українського народу, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного, інтегративного підходів;

передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі;

враховує наступність між циклами навчання;

орієнтується на компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі.

У програмі визначено:

очікувані **результати** навчання учнів	**зміст** навчального предмета	**види** навчальної **діяльності** учнів

Очікувані **результати** навчання учнів – це результати, яких потрібно досягти на певному етапі освітнього процесу. Вони співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом.

Орієнтовна послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів забезпечується структуруванням змісту навчального предмета з використанням розділів, тем / тематик.

Пропонований **зміст** окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за певний період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів.

Серед наведених у програмі **видів** навчальної **діяльності** учитель може обирати ті, які вважає найбільш актуальними й корисними, до того ж він може змінювати теми висловлень. Для зручності виокремлено види діяльності, які мають здійснюватися на традиційних уроках розвитку мовлення.

Сформульовані в кожному розділі та підрозділі **ціннісні орієнтири**, не обмежуючи академічної свободи вчителя, мають на меті допомогти йому вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати навчальну діяльність, сформувати в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Наведені переліки можна доповнювати та скорочувати.

На формування ціннісних ставлень і суджень, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством, зорієнтована Концепція Нової української школи, де в розділі «Виховання на цінностях» зазначено, що «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей».

Виховання на цінностях є ключовим у педагогічних працях Василя Сухомлинського, який наголошував: «Людину треба вчити, що вона живе не в пустелі, а серед людей. Кожен твій крок урешті-решт позначається на твоєму ближньому, тому що ідеш ти кудись і з якоюсь метою; кожне твоє слово в душі іншого відгукнеться, але як воно відгукнеться – залежить від тебе. Уже те, що ти дивишся на навколишній світ і бачиш його, таїть у собі добро і зло; усе залежить від того, що і як ти бачиш».

Категорія «ціннісні орієнтири особистості» містить у собі три компоненти: пізнавальний – усвідомлення сутності явища, його якостей, властивостей; емоційний – переживання цінності явища; мотиваційний – готовність діяти відповідно до усвідомленої цінності в ситуації вибору.

Українська мова включає багатовекторні впливи на свідомість і підсвідомість особистості, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Знання української мови стимулює особистість до естетичного самовираження, активної участі в різних формах життя суспільства. Мова дає особистості можливість осягнути мікро- й макросвіт, самоствердитись, вона є однією з ознак національної приналежності, громадянства.

Нова школа плекає українську ідентичність. На уроках української мови потрібно формувати риси громадянина України, виховувати любов до Батьківщини, природи, пам’яток старовини, плекати загальнолюдські моральні якості, утверджувати гуманістичну мораль як базову основу громадянського суспільства.

Мова стає зрозумілішою і швидше засвоюється дітьми, коли в основу її вивчення покласти принцип народності. Цей принцип допомагає прищепити любов до мови, слова через використання всіх видів і жанрів народної творчості, засвоєння учнями народного мовленнєвого етикету.

Важливу роль відіграють прислів’я та приказки, які є окрасою народної дидактики, допомагають зробити урок емоційно насиченим, а учням – розвивати свою думку, уявлення, формувати усне мовлення.

Серед культурологічних тем особливої ваги набувають ті, що вчать пізнавати світ, його духовні й моральні цінності, усвідомлювати роль рідної мови в розвитку й самовдосконаленні кожного учня.

Визначені ціннісні орієнтири сприяють входженню особистості в соціум, пізнанню мовної картини світу, засвоєнню соціокультурних відомостей.

Урок української мови на сучасному етапі повинен мати такі основні **особливості**:

- виховання мовної особистості, національно-свідомого громадянина України;
- реалізація комунікативно-діяльнісного, українознавчого, функціонально-стилістичного та інших аспектів навчання;
- розвиток пізнавальних і творчих здібностей особистості;
- мовленнєва спрямованість уроку, удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності;
- здійснення морального, етичного та естетичного виховання, що передбачає особистісний підхід до навчання;
- посилення практичної спрямованості навчання;
- використання активних інноваційних форм, методів, прийомів навчання;
- інтегральність (реалізація внутрішньо- і міжпредметних зв'язків);
- оптимальність змісту уроку.

Для досягнення мети вивчення української мови важливо чергувати різні **методи** та **прийоми** психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів:

- заохочення;
- створення яскравих навчально-образних уявлень;
- навчально-пізнавальна гра;
- створення ситуації успіху;
- створення проблемної ситуації;
- поштовх до пошуку альтернативних рішень;
- виконання творчих завдань;
- кооперація учнів.

Ефективність освіти пов'язують із реалізацією **компетентнісного підходу**. Такий підхід передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у конкретних умовах. Компетентності дають змогу усунути суперечності між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань: уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини та наслідки подій, вчинків, явищ; створювати тексти, проєкти; висловлювати ставлення до подій, вчинків; брати участь у колективних справах, у розв'язанні навчальних завдань та ін.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

5-й клас

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ВСТУП **Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова — державна мова України** <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Необхідність вільного володіння державною мовою. Усвідомлення мовних обов'язків громадянина держави. ● Повага до історії та культурного надбання українського народу, розуміння ментальності народу. ● Усвідомлення потреби в спілкуванні, знанні правил спілкування та вмінні дотримуватися їх. ● Прагнення етично взаємодіяти у віртуальному просторі. ● Розпізнавання маніпулятивного спілкування та оцінювання його як небезпечного й небажаного. Необхідність протистояння маніпулятивним впливам.		
Учень / учениця: розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Мова як основний засіб спілкування. Інші функції мови: формування думки, пізнавальна, об'єднувальна. ● Мовні й немовні засоби спілкування, які люди використовують у повсякденному житті. ● Значення української мови як державної в житті Української держави та її громадян. ● Зміст статті 10 Конституції України. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Міркування та відповіді на запитання за змістом висловлень відомих людей про значення мови в житті людини й суспільства (усно). ● Записування речень, висловлень. ● Колективне складання ланцюжка-продовження твердження «Мова необхідна людям, щоб…» (наприклад, спілкуватися, формувати думки, пізнавати світ, передавати досвід, об'єднуватися в спільноту).

	1. Чому українською мовою	● Обмін думками на теми,

використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання характеризує порушені в тексті проблеми знаходить у тексті відому і нову інформацію формулює тему та основну думку тексту виокремлює в тексті мікротеми формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту проєктує власну поведінку в ситуаціях,	варто пишатися? 2. Чи можна без мови побудувати собор, подолати стихійне лихо чи провести Олімпійські ігри? 3. Як за допомогою мови людина пізнає світ? 4. Чому суспільству було б важко без мови? 5. Чому потрібно берегти українську мову? 6. Чи обов'язково знати мову того народу, серед якого живете? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Загальне уявлення про мовлення як діяльність. ● Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), їхні особливості. ● Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й писемне, монологічне й діалогічне. ● Мета спілкування та адресат мовлення. ● Основні правила спілкування: ввічливість, привітність, доброзичливість, уважність до співрозмовника, стриманість, тактовність (*практично*).	пов'язані із ціннісними орієнтирами. ● Пояснення функцій мови та змісту статті 10 Конституції України. ● Порівняння мовних і немовних (звукові і світлові сигнали, символіка, дорожні знаки тощо) засобів спілкування, які люди використовують у повсякденному житті. ● Формулювання правил спілкування на основі прочитаних крилатих висловів. ● Колективне складання словника найпоширеніших етикетних формул (привітання, прощання, вибачення, висловлення вдячності та ін.). ● Складання висловлення з урахуванням ситуації спілкування за ілюстрацією (або коміксом). ● Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з неврахуванням умов спілкування. ● Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Виконання проєкту (участь у теле- чи радіопередачі, інтерв'ю про значення української мови в житті нашого народу). **Уроки розвитку мовлення** 1. Складання та розігрування

		діалогів, зокрема: - в онлайн-середовищі відповідно до

подібних до тих, що зображено в тексті висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними мовними нормами взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі, дбаючи про безпеку дотримується норм етикету під час онлайн-спілкування		запропонованої ситуації спілкування, пов’язаної із життєвим досвідом учнів із використанням етикетних формул; - телефонних розмов, що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам; - за ілюстрацією (або коміксом). 2. Читання мовчки тексту, аналіз прочитаного, відповіді на запитання за змістом прочитаного та виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**

ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО
В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Текст. Речення. Слово

Ціннісні орієнтири

- Почуття любові до свого рідного краю. Гордість за свій народ.
- Здатність протистояти виявам несправедливості, жорстокості. Неприйняття агресії.
- Готовність робити добрі справи, діяти правильно в ситуації вибору.
- Повага до людей, доброзичливість.
- Усвідомлення цінності власного життя і збереження здоров'я, прагнення бути фізично здоровою людиною.
- Усвідомлення краси природи як унікального явища та її значення в житті людини.
- Успішна діяльність у технологічному швидкозмінному середовищі.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) вибірково переказує зміст почутого повідомлення складає простий план почутого передає з використання окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) визначає ключові слова в почутому повідомленні	• Текст. Заголовок тексту. • Поділ тексту на речення. • Інтонація речень, різних за метою висловлювання. • Слово як компонент речення. • Лексичне значення слова. • Слово як частина мови. Роль слів різних частин мови. Граматичні форми слів різних частин мови (*практично*). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Текст. Змістова й композиційна єдність, зв'язність тексту. • Тема, основна думка тексту, мікротема, тематичне речення. • Простий план тексту. • Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка).	• Тлумачення лексичного значення слова. • Добирання синонімів і антонімів. • Доповнення речень словами в правильних граматичних формах. • Обґрунтування ролі слів різних частин мови. • Визначення в слові орфограм, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних із неправильним уживанням слів. • Робота зі словниками та довідковими джерелами. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. • Ігри зі словами (вікторини, кросворди, ребуси).

	● Ключові слова в тексті. ● Усна й письмова форми тексту (висловлення).	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аналіз та оцінювання

визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) формулює тему та основну думку тексту виокремлює в тексті мікротеми розрізняє тексти різних стилів і типів [переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними лексичними, граматичними, орфографічними нормами виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово, форми слова) порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть	● Типи мовлення: розповідь, опис, роздум. ● Особливості будови опису предмета.	прочитаного чи прослуханого тексту. ● Добирання заголовка тексту. ● Формулювання теми й основної думки тексту. ● Визначення мікротем і тематичних речень. ● Колективне складання простого плану прослуханого або прочитаного тексту. ● Визначення ключових слів у тексті. ● Аналіз будови тексту, виділення зачину, основної частини та кінцівки. ● Редагування речень, у яких допущено помилки у слововживанні. ● Складання висловлення за поданими чи дібраними самостійно опорними словами. ● Складання висловлення за коміксом (малюнком). ● Усний опис малюнка, за допомогою якого можна проілюструвати прочитаний текст. ● Мовленнєвий експеримент (наприклад, заміна іменників займенниками для уникнення небажаного повтору слів). ● Складання висловлення з особовими займенниками з урахуванням змісту.

		● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Зіставлення прочитаного

урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		із зображеним на малюнку (зокрема передавання емоцій людини в тексті та на малюнку). ● Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. **Урок розвитку мовлення** Усний вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним простим планом. Редагування переказу.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ЛЕКСИКОЛОГІЯ **Групи слів за значенням** <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Готовність удосконалювати власне мовлення, зокрема збагачувати словниковий запас. ● Повага до національних символів. ● Готовність до налагодження контактів з іншими особами з використанням різноманітних мовних засобів та з дотриманням норм мовленнєвого етикету. ● Здатність перетворювальної діяльності з внесенням елементів краси в усі сфери життя людини. ● Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи, взаємозалежності людини та природи. ● Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку.		
Учень / учениця: самостійно складає простий план почутого вказує на окремі особливості, що	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Лексичне значення слова. ● Однозначні й багатозначні слова *(повторення)*. ● Використання	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Тлумачення лексичного значення слова. Зіставлення лексичного та граматичного значення слова. ● Лінгвістичне мінідослідження.

	багатозначних слів у прямому й переносному	● Тлумачення лексичних

сприяють або заважають ефективній комунікації в конкретній ситуації спілкування дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання формулює тему та основну думку тексту розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові/медіатекстові джерела інформації переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до	значеннях (*повторення*). Роль слів у переносному значенні в художньому стилі мовлення. ● Синоніми (*повторення і поглиблення*). Синонімічний ряд. Роль синонімів у мовленні. Використання синонімів як засобу зв'язку речень у тексті та для уникнення невиправданих повторів слів. ● Антоніми (*повторення і поглиблення*). Роль антонімів у мовленні. Антоніми в прислів'ях і приказках. ● Омоніми (*повторення і поглиблення*). Розрізнення омонімів і багатозначних слів. ● Пароніми. ● Лексична помилка (*практично*). ● Тлумачний словник, словники антонімів, синонімів, омонімів, паронімів (*практично*). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чи може слово збагатитися новим лексичним значенням? Якщо так, то коли це відбувається? 2. З якою метою укладають словники? 3. Як виникають переносні значення слів? 4. Чим омоніми	значень багатозначних слів, омонімів і паронімів з урахуванням контексту. ● Добирання синонімів, антонімів. ● Доповнення речень словами з урахуванням контексту. ● Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних із неправильним уживанням слів. ● Робота зі словниками та іншими джерелами інформації. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. ● Ігри зі словами (вікторини; наприклад, відгадування за лексичним значенням, добирання синонімів, антонімів тощо). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аудіювання і читання тексту, у якому використано слова, ужиті в переносному значенні. ● Аналіз, оцінювання, інтерпретація тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Порівнювання текстів щодо наявності в них багатозначних слів, синонімії, антонімії. ● Редагування речень і текстів (зокрема оголошень), у яких

	відрізняються від багатозначних слів? 5.Чи може слово вилікувати людину? А поранити?	допущено лексичні помилки, з коментуванням. ● Складання речень з опорними словами та певного змісту.

завдання складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними лексичними нормами добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, речення, тексти) вирізняє лексичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть порівнює тексти щодо наявності в них	6. У чому сила слова? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Особливості будови опису тварини.	● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов’язаних з мовними явищами. ● Складання і розігрування діалогу-розпитування про корисність різних видів спорту (правила користування смартфоном та ін.) з використанням синонімів, антонімів. ● Складання і розігрування діалогу етикетного характеру з використанням синонімічних етикетних формул вітання, прохання, вдячності (у музеї, бібліотеці, магазині, спортзалі та ін.) з урахуванням віку та статусу співрозмовника. ● Складання діалогу про погоду з використанням запропонованих або дібраних самостійно антонімів. ● Робота з деформованим текстом (заміна повторюваних слів синонімами, використання синонімів як засобу зв’язку речень у тексті). ● Складання опису природи з використанням слів у переносному значенні, а

		також епітетів і порівняння. ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Підготовка аудіо- чи відеорекомендацій (постер,

багатозначних слів, синонімії, антонімії творчо використовує лексичні засоби, обираючи доречні нестандартні рішення урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		слайди, відеоролик) для соцмереж про поширені лексичні помилки. ● Виконання проєкту (наприклад, складання рекламного тексту з метою спонукати правильно добирати слова, урізноманітнювати своє мовлення тощо). **Уроки розвитку мовлення** 1. Докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним простим планом). 2. Докладний письмовий переказ тексту розповідного характеру з елементами опису предмета (або тварини), що містить синоніми та антоніми (за самостійно складеним простим планом). Редагування переказу. 3. Аналіз письмового переказу.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**

БУДОВА СЛОВА. ОРФОГРАФІЯ

Ціннісні орієнтири

- Повага до історико-культурного надбання і традицій українського народу.
- Усвідомлення важливості активного, здорового способу життя.
- Потреба в спілкуванні з мистецтвом.
- Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших людей.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**

дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів знаходить у тексті відому і нову інформацію розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, орфографічними, стилістичними нормами створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень	● Основа слова й закінчення. Незмінні й змінні слова (*повторення і поглиблення*). ● Корінь слова. Спільнокореневі слова та форми слова (*повторення і поглиблення*). Спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті. ● Префікс і суфікс (*повторення і поглиблення*). Суфікси та префікси, які надають словам емоційного забарвлення та виразності. ● Правопис значущих частин слова (*повторення*). ● Написання префіксів *пре-, при-, прі-*. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Для чого словам закінчення? Чи всі слова його мають? 2. Для чого словам різні форми? 3. Чи може існувати слово без кореня? 4. Чим спільнокореневі слова відрізняються від форм слова? 5. Що спільного й відмінного між суфіксом і префіксом? Яка роль цих значущих частин слова? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Особливості твору-опису тварини (предмета).	● Добирання спільнокореневих слів, слів з певними префіксами та суфіксами, слів за схемами. ● Виділення у слові значущих частин. ● Лінгвістичне мінідослідження (наприклад: «Фемінітиви – це прекрасно», «Найуживаніші суфікси для творення фемінітивів»). ● Визначення в реченнях (текстах) і добирання слів, що містять антонімічні префікси. ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання значущих частин слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Складання «хмари слів» до теми «Правопис префіксів». ● Робота зі словником. ● Ігри зі словами (наприклад, добирання слів, відгадування тощо). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аудіювання і читання текстів, що містять слова із суфіксами, які надають слову значень зменшуваності й пестливості. ● Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. ● Порівнювання

		текстів щодо наявності в них спільнокореневих слів. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи

пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (частини слова, слова, форми слова) порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками вирізняє окремі мовні явища (спільнокореневі слова тощо) у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть порівнює тексти щодо наявності в них спільнокореневих слів урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		почутого. ● Редагування речень і текстів, що містять спільнокореневі слова й форми одного слова (з коментуванням). ● Створення казки, текст якої містить слова, що надають слову значення збільшеності та згрубілості. ● Складання мікротексту зі словами, що мають суфікси та префікси, які надають їм емоційного забарвлення і виразності. ● Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. ● Створення розповіді про відвідування зоопарку з використанням незмінних слів (назв тварин). ● Складання речень- компліментів з використанням слів із префіксом *пре-* (наприклад, для привітання з днем народження). ● Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. ● Усне повідомлення на лінгвістичну тему (наприклад, «Префікси-антоніми»).

		● Підготовка відеопам’ятки (постер, слайди, відеоролик) про написання префіксів. **Уроки розвитку мовлення**

		1. Написання твору-опису тварини (або предмета) з використанням слів із суфіксами та префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності (у художньому стилі). Редагування твору-опису. 2. Аналіз письмового твору- опису.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ **Звуки мови й звуки мовлення.** **Позначення звуків мовлення на письмі. Склад. Наголос** <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Повага до культурних цінностей українського народу. ● Усвідомлення себе як невід’ємної частини природи, взаємозалежності людини та природи. ● Співпереживання, взаємоповага і взаємодопомога. ● Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї. ● Здатність до конструктивної взаємодії дітей між собою та з дорослими.		

Учень / учениця: вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення виявляє і відтворює прихований зміст повідомлення, розрізняючи невербальні засоби (інтонацію, силу голосу, логічні наголоси, темп, паузи, міміку,	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Звуки мови і звуки мовлення. Відмінність їх від інших звуків, які створює людина (кашляння, свист), звуків природи, фізичних явищ тощо. ● Голосні і приголосні звуки. ● Приголосні тверді і м'які, дзвінкі і глухі, шиплячі (*повторення*). Напівпом'якшені (пом'якшені) приголосні. ● Вимова звуків, які позначаємо буквами *ґ* і *г*.	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Записування слова фонетичною транскрипцією. ● Визначення належності звуків до певної групи: голосних і приголосних, твердих і м'яких, дзвінких і глухих, шиплячих. ● Фонетичний розбір слова. ● Лінгвістичне мінідослідження. ● Мовленнєвий експеримент (наприклад, зсув наголосу в слові). ● Орфоепічний тренінг

жести, пози), використані для передачі прихованого змісту визначає основну мету почутого аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів розрізняє тексти різних стилів і типів висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід знаходить і	● Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, ї* та *щ* (*повторення*). ● Склад. ● Основні правила переносу. ● Наголос. Логічний наголос для виділення слів зі смисловим навантаженням. ● Орфоепічний словник і словник наголосів. ● Орфоепічна помилка (*практично*). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чим звук відрізняється від букви? 2. Чому в українській мові звуків більше, ніж букв? 3. Навіщо потрібно знати алфавіт? 4. Чи є в алфавіті букви, без яких можна обійтися? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Особливості будови розповіді.	(удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії). ● Визначення складів у слові. Перенесення слів із рядка в рядок. ● Визначення наголосу в слові. ● Використання логічного наголосу для виділення слів зі смисловим навантаженням. ● Упорядкування за алфавітом прізвищ письменників (співаків, імен героїв улюблених мультфільмів та ін.). ● Виправлення орфоепічних помилок. ● Складання електронної мапи (малюнка) звуків української мови. ● Робота з орфоепічним словником і словником наголосів. ● Ігри зі словами (вікторини). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Виразне читання текстів з дотриманням правил орфоепії. ● Аналізування, оцінювання тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного та почутого. ● Виявлення та аналіз орфоепічних помилок (зокрема в наголошуванні

виправляє недоліки		слів, вимові шиплячих) у своєму мовленні та мовленні інших людей. ● Складання усного

та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, склади слова, слова) порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. ● Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. ● Складання та розігрування діалогів з використанням слів, у вимові яких часто трапляються помилки (*черговий, новий, випадок, вимова, запитання, завдання, разом* та ін.). ● Запис аудіопривітання з дотриманням правил орфоепії. ● Складання речень і мікротекстів, що містять слова, у вимові яких трапляються помилки. ● Підготовка аудіоповідомлення для соцмереж про поширені помилки в наголошуванні слів. ● Складання тексту, у якому всі слова починаються однаковою буквою. **Уроки розвитку мовлення** 1. Написання твору-розповіді на основі власного досвіду в художньому стилі (за планом). Редагування твору. 2. Аналіз твору-розповіді.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності

ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Вимова голосних і приголосних звуків. Чергування звуків.

Правопис префіксів *з- (зі-, с-), роз- (розі-), без-*

Ціннісні орієнтири

- Краса, естетична довершеність української мови, зокрема її милозвучність і мелодійність.
- Патріотизм, національна самосвідомість та ідентифікація.
- Любов до культури свого народу, його традицій, звичаїв, обрядів.
- Збереження та примноження родинних цінностей, забезпечення єдності поколінь.
- Усвідомлення необхідності дотримуватися правил безпечної життєдіяльності.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
визначає спільне і різне в повідомлення х інших осіб розпізнає наявні в почутому повідомленні факти, судження та аргументи дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів знаходить у тексті відому і нову інформацію розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них записує власні міркування або інформацію з інших	• Вимова голосних звуків. Ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Позначення на письмі ненаголошених голосних [е], [и] в коренях слів (*повторення і поглиблення*). • Орфографічний словник. • Орфограма (*практично*). • Орфографічна помилка (*практично*). • Вимова приголосних звуків. • Уподібнення приголосних звуків. • Написання слів із сумнівними приголосними. • Вимова та правопис префіксів *з- (зі-, с-), роз- (розі-), без-*. • Спрощення в групах приголосних. • Найпоширеніші випадки чергування голосних звуків (*практично*): [о] – [а], [е] – [і], [е] – [и];	• Записування слова фонетичною транскрипцією. • Розпізнавання в словах явищ уподібнення звуків, спрощення, чергування звуків. • Лінгвістичне мінідослідження. • Добирання слів з уподібненням звуків, спрощенням, чергуванням звуків. • Орфоепічний тренінг (удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії). • Читання слів уголос із дотриманням норм орфоепії. • Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Вибір прийменника, сполучника з дотриманням

	[о], [е] з [і]; [и] – [і] після [ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях	правил милозвучності. ● Виявлення і виправлення

джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть порівнює тексти щодо наявності в них чергувань звуків,	слів. ● Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків (*практично*): [г], [к], [х] – [ж], [ч], [ш] – [з′], [ц′], [с′]; [д] – [дж]; [зд] – [ждж]. ● Основні випадки чергування [у] – [в], [і] – [й]; уживання прийменника ***з*** і його варіантів *із, зі (зо)* (*правила милозвучності*). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. У чому полягає милозвучність української мови? 2. Як і коли орфографічний словник стає в пригоді? 3. Які українські слова «порушують» правила милозвучності? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Особливості складання есе.	орфоепічних помилок (з коментуванням і без). ● Розв’язання ситуаційних завдань, пов’язаних з уживанням слів. ● Робота з орфографічним словником. ● Ігри зі словами (вікторини). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Виразне читання текстів уголос із дотриманням правил орфоепії. ● Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Виявлення та аналіз орфоепічних помилок (зокрема у вимові дзвінких) у своєму мовленні та мовленні інших людей. ● Складання речень з опорними словами та певного змісту. ● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов’язаних з мовними

		явищами. ● Складання висловлення про дружбу чи людські чесноти з використанням слів, у яких відбувається спрощення (наприклад,

засобів милозвучності урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		*щасливий, чесний, совісний, безкорисливий, заздрісний, улесливий*). ● Складання усного повідомлення про рослини-символи українського народу з дотриманням правил уживання *у – в, і – й* (з обґрунтуванням свого вибору). ● Укладання пам'ятки щодо дотримання найпоширеніших чергувань приголосних звуків. ● Записування аудіоповідомлення для соцмереж зі зразками правильної вимови. ● Виконання проєкту (наприклад, підготовка й проведення мовознавчої вікторини на тему «Фонетика. Орфоепія» чи «Наголос у повсякденному житті»). **Урок розвитку мовлення** Написання есе про красу й милозвучність української мови (про транспорт майбутнього, воду в природі тощо). Редагування есе.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**

ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Уживання м’якого знака. Апостроф. Сполучення букв *йо, ьо*.

Подвоєння букв

Ціннісні орієнтири

- Усвідомлення важливості української мови як основи духовної культури.
- Активна життєва позиція щодо природоохоронної діяльності, оздоровлення довкілля.
- Товариськість, дружба, співпереживання, толерантність, взаєморозуміння.
- Усвідомлення важливості збереження здоров’я, зокрема правильного харчування.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
вказує на конструктивні думки, критично і толерантно ставлячись до різних поглядів наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань розрізняє тексти різних стилів і типів переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання	● Позначення м’якості приголосних на письмі. Уживання м’якого знака (*повторення і поглиблення*). ● Сполучення букв *йо, ьо*. ● Апостроф (*повторення і поглиблення*). ● Подвоєння букв на позначення збігу однакових приголосних. ● Подвоєння букв на позначення подовжених приголосних. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Для чого в українській мові використовують м’який знак і апостроф? 2. Чи тільки м’яким знаком позначають м’якість приголосних на письмі? 3. Чим збіг приголосних відрізняється від подовження приголосних?	● Записування слова фонетичною транскрипцією. ● Визначення належності звуків до групи твердих чи м’яких. ● Орфоепічний тренінг (удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії). ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Складання і проведення словникових диктантів. ● Лінгвістичне мінідослідження. ● Складання «хмари слів» на вивчену орфограму. ● Підготовка відеопам’ятки (постер, слайди, відеоролик, схема) для соцмереж про вживання апострофа чи м’якого знака. ● Робота з

	МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ ● Особливості будови елементарного роздуму.	орфографічним словником. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ**

записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть		● Аналіз, оцінювання, тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Проговорювання скоромовок. ● Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. ● Складання висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. ● Виконання проєку (наприклад, складання коміксу, казки, плакату, розроблення макету вебсторінки, презентації тощо на тему, пов'язану з фонетикою, орфоепією, орфографією). **Уроки розвитку мовлення** 1. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму (за планом). 2. Написання твору-роздуму на тему, пов'язану із життєвим досвідом учнів, у художньому стилі за колективно складеним планом. Редагування твору-роздуму. 3. Аналіз письмового твору- роздуму.

урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ВІДОМОСТІ ІЗ СИНТАКСИСУ ТА ПУНКТУАЦІЇ **Словосполучення і речення.** **Головні та другорядні члени речення** Ціннісні орієнтири ● Почуття поваги до рідного краю, народу. Плекання українських національних цінностей. ● Уміння налагоджувати контакти з іншими особами. Готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних проблем. ● Потреба в спілкуванні з мистецтвом. ● Любов до батьків. ● Гідність, чесність, справедливість. ● Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи.		
Учень / учениця: визначає ключові слова в почутому повідомленні доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування	**МОВНА ЛІНІЯ** ●Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні. ● Речення, його граматична основа (підмет і присудок). Речення з одним головним членом (*загальне ознайомлення*). ● Види речень за метою висловлювання; за емоційним забарвленням: окличні і неокличні	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Визначення головного й залежного слова в словосполученні. ● Складання словосполучень за схемами. ● Конструювання словосполучень з поданих слів з використанням і без використання прийменників. ● Виправлення типових (найбільш поширених) граматичних помилок у словосполученнях.

	(*повторення*). ●Пунктуаційна помилка та	● Групування словосполучень залежно від способу вираження головного слова.

дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів формулює тему та основну думку тексту розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі власного досвіду та досвіду інших осіб записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними пунктуаційними нормами добирає доречні засоби мовної	її умовне позначення (*практично*). ● Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чи будь-які два слова утворюють словосполучення? 2. Навіщо потрібні розділові знаки в кінці речення? 3. Чому підмет і присудок названо головними членами речення, а інші – другорядними? 4. Який із членів речення, на вашу думку, є найголовнішим? Чи можемо ми обійтися хоча б без одного з них? 5. Чому підмет і присудок не можуть бути словосполученням?	● Замінювання словосполучень синонімічними. ● Розбір словосполучення як синтаксичної одиниці. ● Визначення в реченні чи тексті вказаних синтаксичних одиниць. ● Підкреслення членів речення. ● Синтаксичний розбір речення. ● Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. ● Лінгвістичне мінідослідження. ● Відновлення прислів'їв, приказок з певної групи слів. ● Виписування з довідникових джерел прислів'їв, приказок у формі спонукальних речень. ● Визначення частин мови, якими виражено вказані члени речення. ● Поширення речень додатками, означеннями, обставинами. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аналіз, оцінювання тексту, який містить вивчені синтаксичні одиниці. ● Виразне читання речень відповідно до мети висловлення та інтонації.

		● Заміна словосполучень синонімічними з метою посилення виразності й образності тексту.

виразності для оформлення власного висловлення висловлюється в захищеному цифровому середовищі щодо проблем, пов'язаних із власним життєвим досвідом, зокрема навчанням, читацькою практикою знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, словосполучення, речення, тексти) порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками вирізняє окремі синтаксичні явища у своєму та чужому		● Складання речень указаного виду та з визначеними синтаксичними одиницями (зокрема за схемами). ● Перебудова речень (наприклад, розповідних на спонукальні або питальні). ● Складання висловлення з використанням опорних словосполучень (наприклад: *улюблені книжки, відповіді на запитання, запам'ятаю назавжди*). ● Добирання ключових слів (словосполучень) для опису пам'ятки архітектури. ● Складання у формі спонукальних речень порад, яких мають дотримуватися п'ятикласники, і розміщення цих порад у соцмережах. ● Моделювання життєвих ситуацій із використанням прислів'їв. ● Створення тексту інформації для шкільного вебсайту або шкільної електронної газети про кумедну поведінку ваших домашніх улюбленців з використанням різних за метою висловлення речень. ● Складання розповіді з використанням різних видів речень за метою висловлювання (орієнтовні теми: «Я – українець (українка)», «Ми відповідальні за майбутнє країни», «Ми – патріоти»). ● Складання тексту вітальної листівки з

		використанням означень. ● Переказування тексту за

мовленні, пояснює їх суть порівнює тексти щодо наявності в них певних синтаксичних явищ		виписаними словосполученнями. ● Складання тексту (опису, роздуму) про природні явища з використанням епітетів. ● Складання діалогу-розпитування «Як проїхати до центральної частини міста» (з використанням реплік-речень, які містять обставини). ● Складання висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією, з вибором синтаксичних одиниць (зокрема з метою уникнення конфліктних ситуацій). ● Усне висловлення-роздум з використанням визначених синтаксичних одиниць (наприклад, «Чому потрібно говорити правду?»). **Уроки розвитку мовлення** 1. Написання твору-роздуму за колективно складеним планом у художньому стилі (орієнтовні теми: «Чому потрібно берегти природу», «Що може зробити мене щасливим», «Чому необхідно знати історію свого народу»). Редагування твору-роздуму. 2. Аналіз письмового твору- роздуму.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ВІДОМОСТІ ІЗ СИНТАКСИСУ ТА ПУНКТУАЦІЇ		

Речення з однорідними членами. Звертання.
Вставні слова та сполучення слів. Складне речення. Пряма мова. Діалог

Ціннісні орієнтири

- Культурне та історичне надбання України.
- Право кожного мати й вільно висловлювати власну думку.
- Делікатність, тактовність, уміння уникати конфліктів та домовлятися.
- Здатність до конструктивної взаємодії учнів між собою.
- Увага та повага до співрозмовника (адресата листа).

Учень (учениця):	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
стисло переказує зміст почутого повідомлення, підпорядковуючи намір висловлення темі та основній думці перефразовує репліки в діалозі визначає ключові слова в почутому повідомленні добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів пояснює функції основних складників друкованого чи цифрового текстового джерела інформації	• Речення з однорідними членами (без сполучників і з найбільш уживаними сполучниками). Кома між однорідними членами речення. • Узагальнювальне слово в реченні з однорідними членами. Двокрапка перед однорідними членами речення після узагальнювального слова. Тире перед узагальнювальним словом. • Звертання. Непоширені і поширені звертання. Розділові знаки для виділення звертань (*повторення*). • Ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами та сполученнями слів (*практично*). Виділення вставних слів на письмі комами. • Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Кома між частинами	• Визначення в реченні чи тексті вказаних синтаксичних одиниць. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. • Підкреслення членів речення. • Синтаксичний розбір речення. • Лінгвістичне мінідослідження. • Замінювання вставних слів синонімічними. • Добирання сполучників для зв'язку частин складного речення. • Складання схеми речення з прямою мовою. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Читання та аудіювання діалогів, а також текстів, які містять визначені синтаксичні одиниці. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного.

	складного речення. ● Пряма мова. Діалог. Розділові знаки для оформлення прямої мови	● Складання речень з указаними синтаксичними одиницями, зокрема за

(заголовка, змісту, анотації тощо), розрізняє складники структури тексту відповідно до його жанрово-родової належності та стильових особливостей використовує заголовок, зміст та анотацію для оптимізації роботи з текстом формулює тему та основну думку тексту розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою,	(зокрема діалогу). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чи може один розділовий знак змінити зміст речення? 2. Чи завжди перед сполучником *і* ставимо кому? А перед сполучником *але*? 3. Чому слова *письменник* і *поет* не можуть бути однорідними? 4. Чому звертання не є членом речення? 5. Чи варто уникати вживання вставних слів і звертань?	схемами. ● Складання речень за картиною з використанням визначених синтаксичних одиниць. ● Перебудовування речень (наприклад, складних на речення з прямою мовою). ● Редагування речень, у яких допущено помилки у вживанні однорідних членів речення (з коментуванням). ● Доповнення речень однорідними членами, звертанням чи вставним словом. ● Складання текстів з указаними синтаксичними одиницями. ● Складання тексту вітальної листівки з нагоди Дня матері, Дня Землі тощо з використанням звертань. ● Складання тексту-відповіді відповідно до запропонованої ситуації з використанням вставних слів. ● Складання діалогів відповідно до запропонованої ситуації чи за фото з використанням визначених синтаксичних одиниць. ● Складання розповіді (легенди) про історію рідного міста (села) з використанням складних речень. ● Складання розповіді «Мудрі батькові поради» («Улюблені пісні моєї мами», «Чого навчив мене мій тренер») з використанням речень, що містять пряму мову.

актуальною, не		● Інсценування байки, текст якої містить діалог.

містить суперечностей) на основі власного досвіду та досвіду інших осіб переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо) записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними пунктуаційними нормами добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного		● Написання оповідання (казки) за поданим початком з використанням діалогу. ● Стислий переказ змісту почутого повідомлення з підпорядковуванням наміру висловлення темі та основній думці. ● Складання висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією, з вибором синтаксичних одиниць. ● Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо). ● Виконання проєкту (наприклад, складання плейлиста чи добірки пісень, у текстах яких є звертання або вставні слова; проведення гри «Найрозумніший»). **Уроки розвитку мовлення** 1. Письмовий докладний переказ тексту розповідного характеру з елементами роздуму, що містить однорідні члени речення. Редагування тексту. 2. Аналіз письмового переказу. 3. Лист до рідної людини з використанням звертань і вставних слів. Редагування тексту.

висловлення знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, словосполучення, речення, тексти) вирізняє окремі синтаксичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть порівнює тексти щодо наявності в них певних синтаксичних явищ творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи		

зроблений вибір		

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 5 КЛАСІ Ціннісні орієнтири ● Повага до історії та культурного надбання українського народу, розуміння ментальності. ● Взаємодопомога, повага до людей. ● Позитивне світосприйняття.		
Учень / учениця: визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в почутому повідомленні обґрунтовує достовірність, повноту інформації, у разі потреби звертаючись до відповідних джерел, доречно цитуючи окремі фрагменти почутого повідомлення формулює тему та основну думку тексту записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів,	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Лексикологія. ● Будова слова й орфографія. ● Фонетика й графіка. Орфоепія та орфографія. ● Синтаксис і пунктуація.	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Тлумачення лексичного значення ужитих у реченнях (текстах) слів. ● Добирання синонімів, антонімів. ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Доповнення речень словами з урахуванням контексту. ● Виділення у слові значущих частин. Розбір слова за будовою. ● Записування слова фонетичною транскрипцією. Фонетичний розбір слова ● Розпізнавання в словах явищ уподібнення звуків, спрощення, чергування звуків. ● Визначення членів речення. ● Синтаксичний

		розбір речення. ● Визначення пунктограм,

зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, словосполучення, слово, звук) за визначеними ознаками вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть		обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень з вивченими пунктограмами. ● Розпізнавання в текстах слів з указаними орфограмами, фонетичними явищами, різних за будовою, а також синтаксичних одиниць. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Читання вголос речень (текстів) з дотриманням правил вимови слів та інтонування речень. ● Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Зіставлення прочитаного із зображеним на малюнку. ● Складання речень вказаного виду чи з використанням визначених слів. ● Редагування речень, словосполучень, у яких допущено лексичні чи граматичні помилки (з коментуванням). ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Створення дописів-рекомендацій з культури мовлення для розміщення в соціальних мережах.

		● Складання текстів указаної тематики та з використанням визначених слів чи видів речень.

6- **й клас**

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ВСТУП **Краса та багатство української мови** <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Усвідомлення естетичної цінності української мови, її багатства. ● Необхідність вільного володіння державною мовою. ● Повага до історії та культурного надбання українського народу, розуміння ментальності народу. ● Усвідомлення цінності соціального спілкування. Прагнення етично взаємодіяти у віртуальному просторі. ● Розпізнавання маніпулятивного спілкування та оцінювання його як небезпечного й небажаного. Необхідність протистояння маніпулятивним впливам. ● Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи. Потреба пізнавати світ.		
Учень / учениця: уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Українська мова – милозвучна, мелодійна, співуча, дзвінка, барвиста. ● Багатство української мови: словниковий склад, фразеологізми, крилаті вислови, синоніми, різноманітні суфікси й префікси, граматичні форми, синтаксичні синоніми (*стислий огляд*). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому українську мову називають багатою скарбницею?	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Міркування та відповіді на запитання за змістом висловлень відомих людей про значення мови в житті людини й суспільства. ● Розповідь за запропонованою опорною схемою чи таблицею про багатство української мови. ● Колективне «наповнення» запропонованого малюнка поетичними, мелодійними словами. ● Виконання проєкту (публічний виступ про красу й

	2. Чому треба знати й берегти рідну мову?	багатство української мови з

у разі потреби грамотно перепитує співрозмовника для уточнення деталей характеризує почуте повідомлення з погляду основних правил спілкування, дотримується їх добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними мовними нормами створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах розрізняє тексти різних стилів і типів дотримується норм етикету під час онлайн-спілкування взаємодіє з іншими особами у цифровому середовищі, дбаючи про безпеку	3. Які слова можна назвати мелодійними, ніжними, сердечними? Чи багато таких слів в українській мові? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Мовлення та спілкування (*повторення і поглиблення вивченого; практично*): - види мовленнєвої діяльності; - загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники (адресат мовлення, адресант мовлення, тема й основна думка висловлення, мета й місце спілкування). ● Типи мовлення (*повторення вивченого*).	використанням самостійно підготовлених постерів, малюнків, слайдів тощо). ● Аналізування ситуації спілкування, визначення її складників. ● Читання, аудіювання текстів, що належать до різних типів мовлення. ● Аналізування прочитаного, відповіді на запитання за змістом прочитаного. ● Сприймання під час читання авторської оцінки інформації, прямо вираженої в тексті. ● Складання висловлення за коміксом (малюнком) з урахуванням ситуації спілкування. **Урок розвитку мовлення** Складання та розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, зокрема: - етикетного характеру (вітання, знайомство, пропозиція допомоги) з використанням формул мовленнєвого етикету; - щодо безпеки спілкування телефоном та в соціальних мережах; - телефонних розмов, що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам; - за коміксом чи малюнком.

Очікувані результати	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності

навчання		

ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Синтаксис і пунктуація. Орфографія

Ціннісні орієнтири

- Повага до прав і свобод людини. Розуміння особистістю своїх прав, свобод, обов'язків.
- Потреба дотримуватися високого рівня культури міжособистісних стосунків.
- Здатність перетворювальної діяльності з внесенням елементів краси в усі сфери життя людини.
- Усвідомлення краси природи як унікального явища та її значення в житті людини.
- Усвідомлення негативного впливу шкідливих звичок, залежності від соціальних мереж, комп'ютерних ігор тощо.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення формулює тему та основну думку тексту розрізняє тексти різних стилів і типів визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі власного досвіду та досвіду інших осіб створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету,	● Словосполучення і речення. Види речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням. ● Головні і другорядні члени речення. ● Звертання, вставні слова (сполучення слів), однорідні члени речення. ● Складне речення. ● Пряма мова. Діалог. ● Основні орфограми та пунктограми (*за вибором учителя*). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Стилі мовлення (*повторення вивченого*). Поняття про офіційно-діловий стиль; ділові папери.	● Визначення головного і залежного слова у словосполученні, членів речення, однорідних членів речення, звертань, вставних слів (сполучень слів), простого і складного речення. ● Виписування словосполучень. ● Добирання синонімічних словосполучень. ● Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. ● Визначення в словах орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з орфограмами.

		● Виправлення орфографічних і пунктуаційних помилок. ● Розв’язання ситуаційних завдань, пов’язаних з

адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними, пунктуаційними нормами виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (тексти, речення, словосполучення, слова) вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть		уживанням речень, різних за метою висловлювання та емоційним забарвленням. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Складання речень зі звертаннями, вставними словами (сполученнями слів), однорідними членами речення, складних речень, речень із прямою мовою. ● Складання простих речень указаної тематики з використанням поданих словосполучень. ● Поширення простих речень однорідними членами. ● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням указаних синтаксичних засобів та обґрунтуванням свого вибору). ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Добирання заголовка до тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Складання листа (наприклад, до осені, музики, міста) з використанням риторичних звертань та однорідних членів речення (*письмово*). ● Складання тексту листівки (електронного листа), що

		містить привітання з Днем учителя (днем народження, сімейним святом) із використанням звертань,

		вставних слів (сполучень слів) та однорідних членів речення. ● Складання письмово діалогу-розпитування про заплановану подію (наприклад, канікули). ● Виразне читання вголос та обговорення текстів (уривків) різних стилів. **Урок розвитку мовлення** Складання оголошення для розміщення на вебсайті (на шкільній дошці оголошень) про очікувану подію (екскурсію, поїздку до музею, відвідання театру та ін.).

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ **Групи слів за походженням та вживанням.** **Написання слів іншомовного походження. Фразеологізми** Ціннісні орієнтири ● Збереження та примноження матеріального багатства українського народу. ● Почуття любові до свого рідного краю. Гордість за свій народ. ● Інтерес до професійної діяльності рідних, знайомих. Прагнення мати професію, успішно діяти. ● Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї. ● Повага до людей, доброзичливість, вихованість. ● Цінність здорового способу життя. ● Здатність протистояти виявам несправедливості, жорстокості. Неприйняття агресії.		

Учень / учениця: вказує на окремі	**МОВНА ЛІНІЯ** **Лексикологія** ● Групи слів за	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Тлумачення лексичного значення слова.

особливості, що сприяють або заважають ефективній комунікації в конкретній ситуації спілкування наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання виокремлює в тексті мікротеми розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них розрізняє тексти різних стилів і типів використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові/медіатекстові джерела інформації	походженням: власне українські слова та слова іншомовного походження (запозичені). ● Словник іншомовних слів. ● Лексична помилка (тавтологія, калькування, росіянізми, вживання слів у невластивих значеннях тощо) (*практично*). ● Написання слів іншомовного походження: букви *и, і*; правопис м'якого знака й апострофа; подвоєння букв. ● Активна і пасивна лексика української мови: застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми. ● Групи слів за вживанням: загальновживані та стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова. ● Пароніми (*практично*). **Фразеологія** ● Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. ● Фразеологізми в ролі членів речення. ● Фразеологічний словник. ● Джерела українських фразеологізмів. ● Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів.	● Добирання українських відповідників до слів іншомовного походження. ● Добирання відповідників до діалектних слів. ● Розпізнавання в тексті чи реченні (виписування з них) власне українських слів, архаїзмів та історизмів, діалектних слів, професійних слів і термінів. ● Обґрунтування вживання в певних стилях застарілих і діалектних слів, стилістично забарвлених слів. ● Розподіляння слів на лексичні групи та за орфограмами. ● Визначення в словах орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Читання вголос слів іншомовного походження (із вивченими в цьому розділі орфограмами) з дотриманням орфоепічних норм. ● Укладання словника (назв старовинних речей, діалектних слів, популярних у шкільному житті неологізмів та ін.). ● Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням слів. ● Лінгвістичне мінідослідження (уживання слів у різних стилях,

	ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому лексика перебуває в стані безперервних змін?	особливості діалектних слів тощо). ● Пояснення значення фразеологізмів (прислів'їв, приказок, крилатих

переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними лексичними, стилістичними нормами добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові і мовному оформленні власних висловлень коригує текст на основі проведеного аналізу аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу	2. Чому мови збагачуються словами іншомовного походження? 3. Чи можна обійтися без слів іншомовного походження? 4. Як з'являються нові слова? 5. Чому слова виходять з активного вжитку? 6. Що спільного й відмінного між словом і фразеологізмом? 7. Як народжуються фразеологізми? 8. Навіщо потрібно знати й використовувати фразеологізми? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Текст, його основні ознаки, особливості будови тексту, використання мовних засобів зв'язку речень у тексті (*повторення вивченого*). ● Складний план прослуханого або прочитаного тексту. ● Будова елементарного роздуму.	висловів). ● Укладання словника фразеологізмів на позначення певних якостей, ознак чи явищ (або фразеологізмів, що містять певні слова). ● Лінгвістичний експеримент (заміна фразеологізмів словами). ● Добирання фразеологізмів (прислів'їв, приказок) певної тематики. ● Добирання фразеологічних синонімів й антонімів. ● Зіставлення фразеологізмів з ілюстраціями. ● З'ясування походження фразеологізмів. ● Визначення синтаксичної ролі фразеологізмів. ● Увідповіднення слів і фразеологізмів; частин прислів'їв. ● Робота зі словниками та іншими джерелами інформації. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. ● Лінгвістичні ігри, вікторини. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аудіювання та читання текстів різних стилів, які містять застарілі, діалектні, професійні, стилістично забарвлені слова чи

		фразеологізми. ● Порівнювання текстів щодо наявності в них слів іншомовного походження, застарілих, професійних слів, термінів, стилістично

виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово) вирізняє лексичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть порівнює тексти щодо наявності в них певних мовних засобів (застарілих, професійних слів, фразеологізмів тощо) творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами		забарвлених слів, фразеологізмів. ● Складання речень і висловлень зі словами певної лексичної групи та фразеологізмами (з обґрунтуванням свого вибору) . ● Редагування речень і текстів, у яких допущено лексичні помилки (з коментуванням). ● Складання діалогу в офіційно-діловому стилі з використанням стилістично забарвленої лексики. ● Створення висловлення з використанням професійних слів, неологізмів (наприклад, про професію батьків чи інших рідних; про свою майбутню професію (мрія); про тих, хто будує кораблі чи вирощує пшеницю). ● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією, з використанням слів певної лексичної групи (наприклад, театральної лексики іншомовного походження). ● Складання розповіді про походження певного фразеологізму. ● Зіставлення наведеної в тексті інформації (наприклад, риси вдачі людини) з прислів’ями та приказками.

		● Описування ситуації, у якій може бути доречним певний крилатий вислів. ● Складання мінірозповіді з

		використанням прислів’я чи приказки. ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Створення відеопам’яток щодо написання слів іншомовного походження. ● Укладання добірки віршів, пісень чи фрагментів із мультфільмів (фільмів, відеокліпів, реклами), які містять діалектні слова (неологізми, архаїзми тощо). ● Проведення флешмобу «Фразеологізми в повсякденному житті» (фото чи відео). ● Виконання проєкту (наприклад, створення реклами фразеологізмів; відеоролику про нові слова). **Уроки розвитку мовлення** 1. Усний докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму. Редагування переказу. 2. Написання твору-роздуму про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі з використанням фразеологізмів (орієнтовні теми: «Чому треба берегти природу», «Який вчинок можна вважати героїчним»). Редагування твору-роздуму. 3. Аналіз письмового

		твору- роздуму.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
СЛОВОТВІР. ОРФОГРАФІЯ <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Повага до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій. ● Оцінювання позитивно вчинків і поведінки людей, які захищають свою країну, морально й матеріально підтримують інших, допомагають їм у біді. ● Усвідомлення важливості різних професій та праці в житті суспільства. ● Бережливе ставлення до природи. Усвідомлення взаємозв'язку власного здоров'я зі станом екології. ● Готовність робити добрі справи, діяти правильно в ситуації вибору.		
Учень / учениця: передає з використання окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого повідомлення вказує на конструктивні думки, критично і толерантно ставлячись до різних поглядів доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Змінювання і творення слів. Похідні і непохідні слова. Твірне слово. ● Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів), складання основ (або слів), абревіація (абревіатури), перехід слів з однієї частини мови в іншу. ● Словотвірний ланцюжок. ● Словотвірний розбір слова. ● Зміни приголосних під час утворення слів: - прикметників та іменників за допомогою суфіксів *-ськ-, -ств-*; - іменників за допомогою суфікса *-ин-* від прикметників на *-ський, -*	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Розбір слова за будовою. ● Визначення способу творення слова. ● Складання словотвірних ланцюжків. ● Словотвірний розбір слова. ● Розпізнавання, виписування, групування похідних і непохідних слів, форм слів, слів за способами творення, особливостями написання (разом чи з дефісом). ● Лінгвістичне мінідослідження (особливості похідних слів, різноманітність способів словотворення, зміни приголосних під час творення слів тощо). ● Утворення слів вивченими способами, зокрема складних слів за допомогою сполучного голосного й без

	цький. ● Складні слова. Сполучні голосні [о], [е] в складних	нього. ● Утворення суфіксальним способом назв осіб за професією чи видом

мети читання співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) з історичним і культурним контекстом характеризує порушені в тексті проблеми знаходить у тексті відому і нову інформацію поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них регулює власні емоції під час презентації повідомлення записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід	словах. Складноскорочені слова як різновид складних. ● Правопис складних слів разом і з дефісом. ● Написання слів з *пів*. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Як словотвір пов'язаний із розвитком суспільства? 2. Чим словозміна відрізняється від словотворення? 3. Як морфеми допомагають утворювати нові слова? 4. Коли слова переходять з однієї частини мови в іншу? 5. Для чого нам абревіатури?	діяльності. ● Утворення прикметників від назв населених пунктів, річок, озер за допомогою суфікса *-ськ-* (*дрогобицький*, *паризький* та ін.). ● Утворення назв галузей господарства чи ремесел за допомогою суфікса *-ств-* (*бджільництво, садівництво* та ін.). ● Пояснення утворення і написання назв пам'яток архітектури чи природи (наприклад: *Збаразький замок, Урицькі скелі*). ● Заміна в реченнях назв (сполучень слів) абревіатурами. ● Визначення в словах змін приголосних. ● Визначення в словах орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Складання словникових диктантів для взаємоперевірки. ● Розгадування і складання ребусів, основою яких є малюнок – корінь слова. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Читання текстів зі складними словами та словами, у яких відбулася зміна звуків під час

		словотворення. ● Складання речень з однозвучними словами різних частин мови (наприклад: *черговий* (ім.) і *черговий* (прикм.)). ● Виписування складних

складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, форми слова,частини слова) вирізняє словотворчі та фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть		слів з тексту та переказування тексту за цими словами. ● Створення допису до шкільного вебсайту про українських меценатів з використанням складних слів (наприклад: *добродій, милосердя, життєпис, благодійність*). ● Створення розповіді про віртуальну мандрівку Україною з використанням іменників, утворених від прикметників. ● Створення мультимедійної презентації (мінісценарію мультфільму) про пригоди сучасних школярів у Запорізькій Січі (середньовічному Києві, казковій країні та ін.) з використанням прикметників із суфіксами *-ськ-, -цьк-, -зьк-* (наприклад: *козацький, запорізький, молодецький* та ін.). ● Створення слайдів, (відеоролику) про мандрівку Україною з використанням підписів – іменників, утворених за допомогою суфікса *-ин-* (*Полтавщина, Вінниччина* та ін.), або власних назв зі зміною звуків (*Збаразький замок* та ін.). ● Написання мінітвору за початковим реченням «Люди різних професій не можуть обійтися одне без одного». ● Складання усного

		висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою

		ситуацією, з використанням складних слів. ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Виконання проєкту (наприклад, укладання словотвірного словника назв осіб чоловічої та жіночої статі за професією, посадою, званням, видом діяльності).

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ **Частини мови (*оглядово*).** **Іменник як частина мови. Рід, число, відмінки та відміни іменників** <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Усвідомлення потреби в збереженні та примноженні духовного багатства українського народу. Повага до культурних цінностей. ● Патріотизм, національна самосвідомість й ідентифікація. ● Значущість інтеграції національних та загальнолюдських цінностей. ● Прагнення миру та єдності народу. ● Усвідомлення цінності власного життя і збереження здоров’я, прагнення бути фізично здоровою людиною.		

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
вибірково переказує зміст почутого повідомлення визначає основну мету почутого розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них розрізняє тексти	● Самостійні та службові частини мови, вигук (*оглядово*). ● Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. ● Іменники конкретні й абстрактні, загальні і власні, назви істот і неістот (*повторення і поглиблення)*. Збірні іменники. ● Велика буква та лапки у	● Розпізнавання, виписування та групування іменників за певними ознаками (конкретних, абстрактних, збірних тощо). ● Визначення роду, числа, відмінка, відміни, групи іменників. ● Визначення в реченні синтаксичної ролі іменника. ● Розбір іменника як частини мови. ● Лінгвістичне

різних стилів і типів переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах	власних назвах. ● Рід іменників (*повторення*). Іменники спільного роду. ● Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. ● Число іменників (*повторення*). Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. ● Відмінки іменників (*повторення*). ● Поділ іменників на відміни та групи. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому частини мови поділено на самостійні та службові? 2. Чому вивчення частин мови починаємо з іменника? 3. Чому іменник належить до самостійних частин мови? 4. Чи можемо ми обійтися без власних назв? 5. Як уникнути непорозумінь з іменниками спільного роду? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Будова опису приміщення.	мінідослідження (наприклад, «Іменник означає не тільки предмет»). ● Створення *«хмари слів»* до певної групи іменників чи підтеми. ● Доповнення речень іменниками в правильній граматичній формі. ● Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням іменників. ● Робота зі словником. ● Ігри зі словами (вікторини, конкурси). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. ● Читання тексту з власними назвами. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки. ● Складання речень з опорними словами та певного змісту. ● Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням певних морфологічних засобів та обґрунтуванням свого вибору). ● Складання тексту з використанням топонімів.

		● Проведення флешмобу «Я хочу побувати в…» (публікація в соцмережах

висловлюється у захищеному цифровому середовищі щодо проблем, пов’язаних із власним життєвим досвідом, зокрема навчанням, читацькою практикою демонструє здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (словосполучення, слова, форми слів) творчо використовує морфологічні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір		фото місцевості та підпису до нього з власною назвою). ● Складання і розігрування діалогів з незмінюваними іменниками: «Виклик таксі» (*таксі, метро, ательє, траса*) , «У зоопарку» (*поні, какаду, гризлі*); «У магазині» (*броколі, ескімо, авокадо*). ● Складання допису до вебсайту про подію із життя класу з використанням географічних назв чи прізвищ. Аналіз цього допису. ● Складання плейлиста чи добірки пісень, у текстах яких є власні назви (незмінювані іменники, іменники у кличному відмінку тощо). ● Складання алгоритму (наприклад, визначення відміни іменників чи роду незмінюваних іменників). ● Створення та розв’язування кроссенсів (за вивченим матеріалом). ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. **Урок розвитку мовлення** Письмовий вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис приміщення. Редагування тексту переказу.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Відмінювання та правопис іменників

Ціннісні орієнтири

- Повага до особистості. Почуття честі, гідності.
- Розуміння явищ природи, знання народних прикмет.
- Здатність до конструктивної взаємодії дітей між собою та з дорослими.
- Готовність працювати над собою і своїми моральними якостями.
- Усвідомлення себе членом колективу.
- Усвідомлення своєї відповідальності за домашніх улюбленців.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування виокремлює в тексті мікротеми поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо складає та оформлює власне висловлення	● Відмінювання іменників I відміни. ● Відмінювання іменників II відміни. ● Букви *-а (-я), -у (-ю)* в закінченнях родового відмінка однини іменників чоловічого роду II відміни. ● Відмінювання іменників III відміни. ● Відмінювання іменників IV відміни. ● Особливості написання іменників у кличному відмінку (*узагальнення; практично*). ● Відмінювання іменників, що мають форму тільки множини. ● Написання та відмінювання імен по батькові, прізвищ. ● Букви *е, и, і* в суфіксах: *-ив(о), -ев(о);* *-ечок, -ечк-, -ичок, -ичк-;* *-інн(я), -енн(я), -инн(я), -ен(я).* ● Написання *не* з іменниками.	● Розпізнавання, виписування та групування іменників за певними ознаками. ● Визначення відмінка, відміни, групи іменників. ● Розбір іменника як частини мови. ● Розбір іменників за будовою. ● Утворення граматичних форм іменників. ● Утворення складних іменників. ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Добирання прикладів іменників з тією самою орфограмою. ● Складання словникових диктантів для взаємоперевірки. ● Лінгвістич

	● Правопис складних іменників (*повторення і*	не мінідослідження. ● Створення *«хмари слів»* до певної групи іменників чи підтеми. ● Доповнення речень

згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення визначає способи виправлення помилок у власному мовленні вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть творчо використовує морфологічні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами	*поглиблення*). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Що може розказати про іменник його закінчення? 2. У чому особливість і краса кличного відмінка? 3. Від чого залежить написання *не* з іменниками? 4. Від чого залежить написання складних іменників?	іменниками в правильній граматичній формі. ● Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням іменників. ● Робота зі словником. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аналізування я, оцінювання тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки. ● Складання речень з опорними словами та певного змісту. ● Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням певних морфологічних засобів та обґрунтуванням свого вибору). ● Складання висловлень з іменниками певної групи (наприклад, іменниками IV відміни *лисеня, лелеченя, левеня*; назвами міст у формі множини). ● Складання висловлення на основі інформації, поданої в різні способи (словесної, графічної тощо). ● Створення та розв'язування кроссенсів (за вивченим матеріалом).

		● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Виконання проєкту (наприклад, міні-журнал

		«Іменник»). Колективне вдосконалення написаного, виправлення помилок. **Урок розвитку мовлення** Усний твір-опис приміщення на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ **Прикметник** Ціннісні орієнтири ● Почуття поваги до рідного краю, народу. Плекання українських національних цінностей. ● Збереження та примноження родинних цінностей, забезпечення єдності поколінь. ● Сформованість естетичних почуттів, уявлень і знань про прекрасне в житті та мистецтві. ● Почуття відповідальності, вимогливості до себе, дисциплінованості, старанності, наполегливості. ● Співпереживання, взаємоповага і взаємодопомога. ● Усвідомлення необхідності фінансової грамотності, важливості раціонального використання коштів.		
Учень / учениця: унаочнює та візуалізує почуте повідомлення, використовуючи різні засоби (малюнки, схеми, таблиці, комікси тощо) для відтворення змісту, структурування інформації аргументовано	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. ● Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу. ● Ступені порівняння якісних прикметників	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Розпізнавання, виписування та групування прикметників за певними ознаками. ● Обґрунтування належності прикметників до груп за значенням. ● Визначення в реченні синтаксичної ролі прикметника. ● Розбір прикметника як частини

зіставляє почуте із	(загальне значення, творення).	мови.

життєвим досвідом розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них розрізняє тексти різних стилів і типів проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних	● Повні й короткі форми прикметників. ● Відмінювання прикметників. Прикметники твердої і м'якої груп. ● Творення прикметників; перехід прикметників в іменники (*практично*). Особливості творення присвійних прикметників. ● Букви *е, о, и, і* в прикметникових суфіксах *-ев- (-єв-), -ов-, -ичн-, -ічн- (-їчн-).* ● Написання прикметників із суфіксами: *-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -зьк-, -цьк-.* ● Написання *не* з прикметниками. ● Написання *н* і *нн* у прикметниках. ● Написання складних прикметників разом і з дефісом. ● Написання прізвищ прикметникової форми. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Яка роль прикметників у мовленні? 2. Що спільного між іменниками й прикметниками? 3. Коли вживаємо прикметники з пестливими суфіксами? 4. Що потрібно зробити, щоб	● Розбір прикметників за будовою. ● Визначення способу творення прикметників. ● Складання словникових диктантів з правопису прикметників. ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Лінгвістичне мінідослідження. ● Створення синонімічних рядів прикметників. ● Творення прикметників різними способами, зокрема творення присвійних і складних прикметників. ● Творення ступенів порівняння прикметників. ● Створення «хмари слів- прикметників» на означення якогось іменника (пори року, куточка природи). ● Створення постерів, слайдів, відеороликів («Прикметникові наголоси», «*н і нн* у прикметниках»). ● Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням прикметників. ● Доповнення речень прикметниками в правильній граматичній формі.

	прикметник з означення перетворився на присудок і навпаки? 5. За допомогою якого способу творення з'являється найбільше прикметників? Доведіть.	● Робота зі словником. ● Ігри зі словами (вікторини, конкурси). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аналізування, інтерпретація тексту.

мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Особливості будови опису природи. Сполучення в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису).	● Аудіювання текстів з прикметниками вищого і найвищого ступенів порівняння. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Складання речень із прикметниками за картиною. ● Редагування речень, у яких допущено граматичні та лексичні помилки (з коментуванням і без). ● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням певних морфологічних засобів та обґрунтуванням свого вибору). ● Поширення речень прикметниками-епітетами. ● Написання творів-описів з використанням прикметників-епітетів (з обґрунтуванням свого вибору). ● Складання лінгвістичного есе (наприклад, «Прикметник – творча частина мови», «Як з’явилося моє прізвище?»). ● Складання тексту реклами з використанням прикметників різних ступенів порівняння. ● Складання і розігрування діалогів з використанням прикметників певної

		тематичної групи («Кольорова Україна», «Мої улюблені книги»). ● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними

		орієнтирами. ● Виконання проєкту (наприклад, створення мультимедійної презентації «Як розпоряджатися власними грошима» з використанням прикметників різних ступенів порівняння, складних і присвійних прикметників). **Уроки розвитку мовлення** 1. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи. 2. Докладний письмовий переказ тексту, що містить опис природи. Редагування тексту переказу. 3. Аналіз письмового переказу. 4. Написання твору-опису природи в художньому стилі на основі особистих вражень або за картиною на матеріалі відомих полотен українських пейзажистів. Редагування твору-опису.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Числівник

Ціннісні орієнтири

●Потреба дотримуватися свого слова, керуватися принципом єдності слова і діла.

● Усвідомлення взаємозалежності людини та природи. Потреба в оздоровленні довкілля.

● Усвідомлення необхідності фінансової грамотності, застосування математичних знань у реальному житті, уміння працювати із числовою інформацією.

●Ощадливість, раціональне використання коштів, уміння планувати витрати.

● Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку.

Учень / учениця:	**МОВНА ЛІНІЯ**	**МОВНА ЛІНІЯ**
розпізнає наявні в почутому повідомленні факти й судження формулює тему та основну думку тексту створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо) створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами	● Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. ● Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості, складні та складені. ● Розряди кількісних числівників: на означення цілих чисел, дробові, збірні. Неозначені числівники. ● Відмінювання числівників на означення цілих чисел. ● Відмінювання дробових числівників. ● Відмінювання збірних числівників. ● Відмінювання порядкових числівників ● Написання разом порядкових числівників із -*сотий*, -*тисячний*, -*мільйонний*, -*мільярдний*. ● М’який знак на кінці числівників і перед закінченням у	● Розпізнавання, виписування та групування числівників за певними ознаками. ● Обґрунтування належності числівників до груп за значенням та будовою. ● Визначення в реченні синтаксичної ролі числівника. ● Розбір числівника як частини мови. ● Відмінювання числівників (утворення відмінкових форм). ● Записування цифр у реченнях і текстах словами (числівниками). ● Вибір відмінкової форми числівника в реченні. ● Вибір форми іменника у сполученні із числівником. ● Визначення в слові

	непрямих відмінках.	орфограм, обґрунтування написання слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Лінгвістичне

створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил дискутує в онлайн-середовищі на знайомі теми порівнює позиції учасників дискусії толерантно обстоює власну позицію, звертає увагу на спільні й різні думки учасників дискусії дотримується засад академічної доброчесності під час онлайн-взаємодії вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть	● Узгодження кількісних числівників з іменниками. ● Правильне вживання числівників на позначення дат і часу. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому людина не може обійтися без числівників? 2. Як розвиток числівників пов'язаний із розвитком суспільства? 3. Чим кількісні числівники відрізняються від порядкових? 4. Чи можемо змінювати числівники за числами? Якщо так, то які саме числівники? 5. Як правильно відповідати на запитання «Котра година?»	мінідослідження. ● Виправлення помилок у написанні числівників (з коментуванням). ● Доповнення речень числівниками та іменниками в правильній граматичній формі. ● Добирання прислів'їв, приказок, фразеологізмів із числівниками. ● Створення постерів, слайдів, відеороликів («Відмінювання числівників», «Позначення часу», «Числівник + іменник»). ● Ігри зі словами, вікторини, конкурси. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Виразне читання вголос науково-популярного тексту та розкладу дзвінків (руху транспорту), у яких вжито числівники; обґрунтування ролі числівників у цих текстах. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Складання речень із числівниками (зокрема речень із використанням фразеологізмів, до складу яких входять числівники). ● Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки (з коментуванням і без).

		● Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Проведення в онлайн-

		середовищі дискусії про фінансові заощадження з дотриманням засад академічної доброчесності. ● Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо). ● Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. ● Створення інформаційного допису типу оголошення про певну подію з використанням числівників на позначення дат і часу для розміщення в соцмережі. Редагування допису. ● Складання і розігрування діалогу з використанням числівників. ● Складання списку потрібних для родини на тиждень продуктів із зазначенням кількості та цін з додержанням правил узгодження числівників з іменниками. ● Розповідь «Мій родовід» із використанням дат народження членів родини. ● Пошук інформації та підготовка повідомлення щодо історії числівників. ● Виписування з підручника історії речень із датами, а з підручника географії – речень із кількісними даними (чисельність

		населення, розміри території тощо) та заміна цифр словами. ● Виконання проєкту (наприклад, створення

		мультимедійної презентації «Школа майбутнього» з елементами опису приміщення та використанням числівників для позначення кількості поверхів, класних кімнат, технічних засобів тощо). **Урок розвитку мовлення** Аудіювання повідомлення, яке містить багато числівників, у тому числі розпізнавання в ньому фактів і суджень.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ **Займенник** <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Любов до свого народу, усвідомлення потреби в збереженні та примноженні духовного багатства народу. ● Усвідомлення цінності людини, повага людської гідності. Повага до осіб, які гідно реалізовують громадянські права та обов'язки. Розуміння своїх прав і обов'язків. ●Потреба поводитися ввічливо, культурно, дотримуватись етикетних норм. ● Усвідомлення необхідності дотримання правил безпечного спілкування, обміну інформацією в соціальних мережах. ●Уміння відмовлятися від пропозицій, які загрожують життю і здоров'ю. ●Розуміння явищ природи, знання народних прикмет.		

Учень / учениця: вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення формулює запитання, щоб уточнити розуміння почутого	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. ● Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, питальні, відносні,	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Розпізнавання, виписування та групування займенників за певними ознаками. ● Визначення в реченні синтаксичної ролі займенника. ● Розбір займенника як

повідомлення знаходить у тексті відому і нову інформацію висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо представляє текстову інформацію, використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень	заперечні, означальні й неозначені. ● Особливості визначення розряду займенників *його, її, їх* (*практично*). ● Відмінювання займенників усіх розрядів. ● Приставний *н* у формах особових і вказівних займенників. ● Типові помилки у вживанні займенників. ● Уживання займенника *ви* у ввічливому значенні для звертання до однієї особи. ● Написання разом і з дефісом неозначених займенників. ● Правопис заперечних займенників. ● Наголошування займенників *мій, твій, свій, той, цей, весь* у непрямих відмінках (*практично*). ● Використання займенників для зв’язку речень у тексті (*практично*). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому займенник має таку назву? 2. Чому займенники об’єднано в окрему частину мови, а не віднесено до іменників чи прикметників? 3. Якими ознаками займенник подібний до іменника (прикметника,	частини мови. ● Відмінювання займенників. ● Вибір форми займенника в реченні. ● Лінгвістичне мінідослідження (наприклад, «Чому Я – займенник?»). ● Перебудова речень (заміна питальних займенників відносними). ● Утворення заперечних і неозначених займенників. ● Добирання фразеологізмів (прислів’їв, приказок) із займенниками. ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. ● Розв’язання ситуаційних завдань, пов’язаних із неправильним уживанням займенників. ● Ігри зі словами, вікторини, конкурси. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аудіювання і читання мовчки текстів, що містять займенники; з’ясування ролі займенників у цих текстах. ● Аналізування, інтерпретація тексту. ● Складання запитань та відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Складання речень із

	числівника)? 4. Чим особові займенники відрізняються від усіх інших розрядів займенників?	визначеними займенниками та певного змісту. ● Редагування речень, у яких

пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (речення, слово, форми слова) вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть		допущено помилки у вживанні займенників (з коментуванням). ● Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Складання письмових мінівисловлень (реплік), які містять відмову від пропозиції, що загрожує життю або здоров'ю людини, з використанням заперечних займенників. ● Складання листівки на паперових або електронних носіях із запрошенням на урочисту подію (день відкриття школи, ювілей першої вчительки) з використанням займенників, що належать до різних розрядів. ● Складання висловлення з використанням займенників для зв'язку речень. ● Складання діалогів- розпитувань у сімейному колі на побутові теми з використанням питальних і відносних займенників (наприклад: «Як минув день», «Як провести вихідний»). ● Складання діалогу з використанням займенника *ви* у ввічливому значенні та слів мовленнєвого етикету. ● Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. ● Передавання

		тексту графічно (схема, таблиця тощо).

		● Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. ● Виконання проєкту. **Уроки розвитку мовлення** 1. Написання твору розповідного характеру з елементами роздуму в художньому стилі з використанням займенників, що належать до різних розрядів. Редагування твору. 2. Аналіз письмового твору. 3. Написання есе світоглядного змісту (орієнтовні теми: «Право на повагу до гідності», «У чому полягає гідність людини», «Чому не можна принижувати людську гідність»). Редагування есе.

Очікувані результати навчання	**Пропонований зміст навчального предмета**	**Вид навчальної діяльності**
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 6 КЛАСІ <u>Ціннісні орієнтири</u> ● Усвідомлення необхідності діяти відповідно до суспільних вимог і норм як соціальних цінностей. ● Толерантність як ознака високого духовного розвитку. ● Уміння помічати красу навколишнього світу (рідного краю).		
Учень / учениця: формулює запитання, щоб уточнити розуміння почутого повідомлення обґрунтовує достовірність, повноту	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Лексикол огія. Фразеологія. ● Словотвір та орфографія. ● Морфолог ія та орфографія.	**МОВНА ЛІНІЯ** ● Розпізнавання, виписування слів указаної лексичної групи, частини мови, граматичної форми, утворених певним способом тощо. ● Тлумачення

		лексичного значення вжитих у реченнях

інформації, у разі потреби звертаючись до відповідних джерел, доречно цитуючи окремі фрагменти почутого повідомлення використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій знаходить у тексті відому і нову інформацію піддає сумніву інформацію з тексту на підставі розрізнення фактів і суджень про факти формулює тему та основну думку тексту записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету,		(текстах) слів і фразеологізмів. ● Пояснення значення фразеологізмів (прислів'їв, приказок, крилатих висловів). ● Виділення у слові значущих частин. ● Визначення способу творення слова. ● Утворення слів вивченими способами. ● Визначення в словах змін приголосних. ● Відмінювання слів вивчених частин мови. ● Утворення граматичних форм слів вивчених частин мови. ● Доповнення речень словами в правильній граматичній формі. ● Визначення в реченні синтаксичної ролі слів певної частини мови. ● Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** ● Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. ● Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. ● Зіставлення прочитаного із

		зображеним на ілюстрації. ● Складання речень і висловлень зі словами певної лексичної групи та фразеологізмами (з

адресата, власний життєвий досвід добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово, форми слова) вирізняє мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть		обґрунтуванням свого вибору). ● Редагування речень, у яких допущено лексичні чи граматичні помилки (з коментуванням). ● Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. ● Складання текстів указаної тематики та з використанням визначених слів.

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

Види, форми та способи оцінювання результатів навчання

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне).

Поточне та підсумкове оцінювання здійснюють відповідно до цієї модельної навчальної програми із застосуванням таких основних форм і способів:

усної (зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування);

письмової (зокрема шляхом виконання самостійних і контрольних робіт, тестування, організації роботи з текстами тощо);

цифрової (зокрема шляхом тестування в електронному форматі);

практичної (зокрема шляхом організації виконання різних видів досліджень, навчальних проєктів тощо).

У рамках академічної свободи педагогічні працівники здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.